

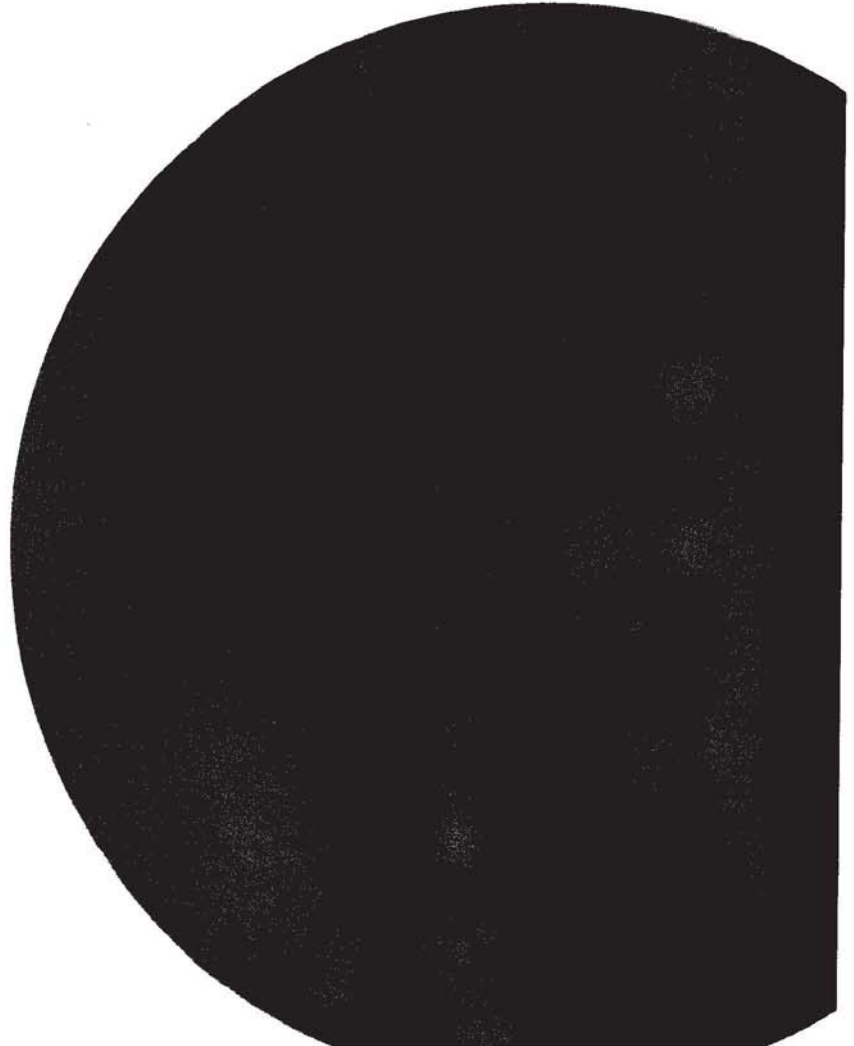
haçlılar şehircilerin kraliçesinde

ADİL ŞEN

Dr., Araştırmacı-Öğretmen

Giriş

O kul kitaplarımızda "Haçlı Seferleri" diye anılan, tarihimizde geniş bir yer tutan "Ehl-i Salib", "Salibiyyûn" veya "Salibiye" muharebeleri; Batı tarih kitaplarında "Croisad" (Fr.), "Crusade" (İng.) kısaca, "Kruvazad" olarak isimlendirilen savaşlar, tarihin belli bir kesitinde olmuş-bitmiş "mevzî ve muvakkat" hadiseler olsaydı insanlığın ve ilim dünyasının dikkatini bu kadar çekmeyecekti. Eğer böyle olmuş olsaydı, netice itibarıyla ne kadar ibtidaî, barbar ve vahşice olursa olsun, insanlık bu kanlı savaşları tarihin tozlu yaprakları arasında unutmuş olacaktı. Ama görünen o ki Hıristiyan dünyası, tarih boyunca Müslümanlara karşı her mütecaviz harekette şuuraltında canlı tuttuğu bu Haçlı zihniyetinden beslenmektedir. Avrupa'da dinî idealizmin kaybolduğu devirlerde bile siyasî liderler, Haçlı fikrini istismar etmenin avantajlarına sarıl-

mışlardır. En son örneğini, ABD Başkanı C. W. Bush'un Afganistan'ı işgal öncesi 2001 yılında "Haçlı Seferleri başlamıştır." sözünü ağzından kaçırmayla bütün dünya duymuş oldu.

Papalık, şeytanî olarak kabul ettiği her şeyi İslamiyet'e izafe ederek, Avrupalılar'ın aklını ve kalbini çeलेcek ortamı hazırlıyordu.

Dolayısıyla bulduğu her fırsatta kendini tekrarlayan müzmin hastalıklar gibi zaman zaman nükseden "Haçlı fikri-Haçlı ruhu"nun sıhhatli bir şekilde teşhis ve teşrihi yapılmalıdır.

Miladî 10. asır ve takip eden dönemlerde İslam dünyası ilmî, iktisadî, sosyal ve teknik yönlerden Hıristiyan devletlerine nazaran, tartışmasız daha ileri idi. Bu durum Hıristiyan kolektif şuurunda derin izler bırakıyordu. Müslümanların sarsılmaz özgüvenli tavırları, Hıristiyanları komplekse düşürüyordu. M. 1071 (H.463) yılında Selçuklu sultanı Alparslan'ın Bizans İmparatoruna karşı kesin zaferi ve Anadolu topraklarının hızla fethedilmesi, Hıristiyan dünyasını endişeye düşürdü. Batıda Endülüs, Doğuda Selçuklu arasında kuşatılmışlık hissine kapılan Papalık ve Bizans liderleri, ortak hareket etme fikrine yöneldiler. Bu fikre ilk öncülük sadedinde Bizans imparatoru VII. Mihail (1071-1078), Hıristiyanlığın doğu sınırını korumak, Müslüman-Türklere karşı askerî zaafı gidermek üzere, Papalıktan 1074 yılında yardım talep etti. Devrin Papası VII. Gregorius bu talebi olumlu karşılamakla birlikte fiilî yardımda bulunamadı. Bu arada İspanya'nın geri alınması mücadelesinde 1085 (H.478) yılında İspanyolların Tuleytula'yı zabtı, arkasından Normanların 1091 (H.484)'de Sicilya'yı Müslümanların elinden almaları vb. hadiseler Hıristiyan kamuoyu için

cesaretlendirici oldu. Bilhassa kuzey Fransa'dan gelen Avrupalılar İspanyolların yardımına koşmuşlardır. Bu dönemle eş zamanlı olarak Fransa'da Roland destanı, arkasından Geste destanı, ideal Fransız şövalyelerinin canlı ve tesirli tasvirlerini yapıyor, can düşmanları Müslümanlara karşı harbin, psikolojik altyapısını inşa ediyordu. İlaveten papalık, şeytanî olarak kabul ettiği her şeyi İslamiyet'e izafe ederek, Avrupalılar'ın aklını ve kalbini çelecek ortamı hazırlıyordu. Durum bu merkezde iken Bizans imparatoru I. Aleksios Komnenos 1095 (H.488) yılında papa II. Urban (1088-1099)'dan yardım istedi.

II. Urban, bu yardım sayesinde ruhanî müna-sebetlerin gelişeceğine inanıyordu. 1095 Clermont Konsili'nde yaptığı konuşma ile Haçlı ordusu oluşturmak için Hıristiyan dünyasına çağrıda bulundu.

Yapılan davete muazzam bir şekilde icabet edildi. Çeşitli sosyal sınıflara mensup, ayak takımına benzer, gayri muntazam gruplar geçtikleri her şehri yağmalamaya ve her türlü çirkin suçu işlemeye başladılar. Haçlı sürülerinin bu durumu, Macar, Sırp ve Bizanslıların, onlara karşı çıkmalarına sebep oldu. O kadar ki 1096 yılında Kostantiniyye'de bulunan Avrupa ordularının miktarı ve vaziyeti karşısında, Bizans İmparatoru alarma geçerek, Haçlı ordularından faydalanmak bir yana onların kötülüklerinden korunmak için hemen bunların Anadolu'ya geçişlerini sağladı. Anadolu'ya geçen Haçlılar, sonu gelmez kuşatmalarla kesilen tesadüf bir ilerlemeyi aslında İslam dünyası içindeki bölünmelere borçlu oldukları bir zafere dönüştürdüler. Sırasıyla İznik, Urfa, Antakya ve arkasından 14 Temmuz 1099 (H.492)'da Kudüs'ü işgal ederek tarihte eşi görülmemiş katliamlardan birini icra ettiler. Böylece 1095 (H. 488) tarihinden 1270 (H.699) yılına kadar fiilen, zihniyet olarak da günümüze kadar sürecek olan

Haçlı Seferleri başlamış oldu. Bütün Haçlı seferlerini incelemek bu çalışmanın sınırlarını aşmaktadır. Biz, bu istila hareketlerinin, kilometre taşlarını vererek, IV. Haçlı Seferi'nde İstanbul'un işgal ve yağmalanmasını ele almaya çalışacağız.

1095 (H.488) I. Haçlı Seferi için çağrı yapılması.

1099 (H.492) Kudüs'ün işgali ve Müslüman katliamı.

1145 (H.540) II. Haçlı Seferi için çağrı yapılması.

1147 (H.542) Sultan Rukneddin I. Mesud'un, Alman imparatoru III. Konrad'ın 70 bin kişilik ordusunu Konya ovasında bozguna uğratması.

1148 (H. 543) Alman imparatoru III. Konrad ve Fransa kralı VII. Louis'in kuvvetlerinin Şam önlerinde yenilgisi ve ülkelerine dönüşleri.

1187 (H.583) Selahaddin Eyyubî'nin Kudüs şehrini geri alması.

1188-1189 (H.584-585) Kudüs'ün Müslümanlar tarafından geri alınması üzerine III. Haçlı Seferi için çağrı yapılması.

1191 (H.587) İngiltere kralı Rişar (Richard)'ın Akka'yı ele geçirmesi.

1198-1199 (H.595-596) Papa III. İnnocentius'un IV. Haçlı Seferi için çağrıda bulunması.

1203-1204 (H.599) İstanbul'un Haçlılar tarafından zabtı ve yağmalanması.

1215 (H.612) V. Haçlı Seferi için çağrı yapılması.

1219 (H.616) Mısır-Dimyat şehrinin Haçlılar tarafından zaptı ve 1221 yılında geri kaybedişleri.

1228 (H.625) Alman imparatoru II. Friedrich'in VI. Haçlı Seferine çıkışı.

1229 (H.626) Haçlıların anlaşma yoluyla Kudüs'te oturma müsaadesi almaları.

1244 (H.641) Filistin civarındaki Frankların ağır bir yenilgiye uğratılarak, Kudüs şehrinin tekrar Müslümanların eline geçmesi.

1248 (H.646) Fransa kralı IX. Louis'in VII. Haçlı Seferine çıkışı.

1249 (H.647) Mısır-Dimyat'ın Franklar tarafından zapt edilmesi.

1250 (H.648) IX. Louis'in Müslümanlara teslim olması. Dimyat'ın Eyyûbîlere geri verilmesi.

1270 (H.668) IX. Louis'in VIII. Haçlı Seferine çıkışı ve Tunus'ta ölmesi.

Avrupa'da yüksek tabakanın birbirleri ile cereyan eden sonuçsuz mücadelelerini başka bir noktaya yönlendirmek; Papalığın siyaseten sulh ve sükûneti sağlayabilmek için, askeri imkânları dinsizler (Müslümanlar) üzerine sevk etmek suretiyle elde edilebileceği gibi düşünceleri de rol oynamıştır.

Haçlı Seferlerinin Yozlaşması Ve İstanbul'un İşgali

Haçlı Seferleri fikri, 1095 yılı sonrasında dinî idealizmin, çeşitli liflerinin örülmesini müteakip gelişmiştir. Hıristiyanların hacı olma düşüncesi, Kudüs'ün Müslümanların (dinsizlerin) elinden kurtarılması, hareket noktası idi. İktisadî açıdan bakınca, bu seferlerde birçok İtalyan şehrinin ticari emellerinin rol oynadığı görülür. Ayrıca Avrupa'da yüksek tabakanın birbirleri ile cereyan eden sonuçsuz mücadelelerini başka bir noktaya yönlendirmek; Papalığın siyaseten sulh ve sükûneti sağlayabilmek için, askeri imkânları dinsizler (Müslümanlar) üzerine sevk etmek suretiyle elde edilebileceği gibi düşünceleri de rol oynamıştır. Kısaca bir taşla birkaç kuş vurula-

caktı. I. II. ve III Haçlı Seferleri ile umduğunu elde edemeyen Papalık, 1198 yılında yeni Papa III. Innocentius eliyle yeni bir Haçlı Seferi düzenlenmesini istiyordu. Bu maksatla Avrupa'da söz sahibi kimselere elçiler gönderildi, mektuplar yazıldı. Başta Foulguez de Nevilly olmak üzere sevilen vaizler halkı harekete geçirmeye çalıştılar. 1199'da Papa seferin malî yönünü karşılamak için yeni bir vergi koydu. Kudüs kralı Henri'nin kardeşi Champagne Kontu Thibaut, 1199 Kasımında düzenlediği şövalyeler arası yarışta, Fransız asillerine Haçlı yemini ettirdi. Daha sonra buna başkalarının da katılmasıyla, IV. Haçlı Seferi başlamış oldu. Thibaut seferin reisi seçildi. Seferin o dönemde İslam dünyasının merkezi olan Mısır üzerine yapılması kararlaştırıldı. Mısır'a gidebilmek için Venedik gemileri kiralandı. Venedik hâkimi Enrico Dandolo, Mısır yerine Bizans üzerine yapılacak seferin daha karlı olacağını ileri sürdü. Başlangıçta Papa ve Haçlılar bu görüşe katılmadıysa da 1201'de Thibaut'un ölümü üzerine reis seçilen Piyamonte Kontu Bonifacio de Montferrato, Enrico Dandolo ile anlaşınca, seferin yönlendirilmesi Venediklilerin eline geçti.

Daha seferin başında Haçlıların bu şekilde davranması, aslında Haçlı Seferleri'nin başından beri, Doğu'daki din kardeşlerine yardım amacıyla değil, sadece kendi çıkarlarına uygun olarak Doğu'da hâkimiyet kurmak üzere planlandığını bir defa daha ortaya koyuyordu.

1202 yazında Venedik'te toplanan Haçlılar, anlaşma gereği Venedik'e ödenecek nakliye ücretini vermekte zorlandılar. Bu ücrete karşılık Macaristan hâkimiyetindeki Zara (bugünkü Zadar) şehrini zapt ve yağma ederek Venediklilere verdiler. Hâlbuki Macar kralı da Haçı kabul etmişti. *"Daha seferin başında*

Haçlıların bu şekilde davranması, aslında Haçlı Seferleri'nin başından beri, Doğu'daki din kardeşlerine yardım amacıyla değil, sadece kendi çıkarlarına uygun olarak Doğu'da hâkimiyet kurmak üzere planlandığını bir defa daha ortaya koyuyordu."

Bu sırada Bizans İmparatorluğu'nda karışıklıklar hüküm sürüyordu. İmparatorluk tahtından indirilen II. İsaac Angelus'un oğlu Aleksius'tan, Haçlılara hitaben birtakım vaat ve teklifler içeren bir mesaj geldi. Aleksius, Haçlılara amcasının yerine kendisini tahta geçirirlerse Venedik'e olan borçlarını ödemeyi, Mısır Seferi için para ve yiyecek yardımı yapmayı, ayrıca kendilerine 10.000 kişilik bir Bizans kuvveti vermeyi vaat ediyordu. "Haçlılar, Batı dünyasının uzun zamandır Bizans'a karşı beslediği kırgınlık ve kıskançlık duygularını tatmin etme fırsatı veren bu teklifi kabul ettiler. Haçlı filosu 24 Haziran 1203'te İstanbul önlerine geldi. Galatada karaya çıkan Haçlılar, gemilerini Haliç'e soktular. III. Aleksius Haçlılara karşı tedbirsiz davranmıştı. Haçlıların Haliç'in surlarına saldırması üzerine halk ve ordu şehri savunmuşsa da Venedikliler surlarda açtıkları gediklerden içeri girmeyi başardılar. Venediklilerin 17 Temmuz 1203 günü şehre girmeleri üzerine, imparator III. Aleksius firar etti. Bunun üzerine II. İsaac Aleksius ve oğlu IV. Aleksius müştereken Bizans tahtına çıktılar. Sıra Venediklilere taahhüt edilen vaatlere gelmişti. İlk önce Haçlılara verecekleri parayı ödeyemedikleri gibi Bizans Kilisesi de Roma'nın üstünlüğünü ve Latin adetlerini kabul etmeyi reddetti. Bu vaziyet imparatoru, hem kendi halkına karşı, hem de Haçlılara karşı müşkül duruma düşürdü. Haçlılar çevre köyleri yağmalamaya başlamış, hiç kimsenin can ve mal güvenliği kalmamıştı. Frankların Müslümanlara ait bir mescidi ateşe vermeleri sonucu çıkan yangında İstanbul'un büyük bir mahallesi kül ol-

du. Nihayet şehrin zapt edilmesi için Haçlıları tahrik eden Venediklilere fırsat doğdu. 1204 Şubat ayında sarayda çıkan bir ihtilalde imparator öldürüldü, babası da hapiste öldü. Bizans tahtına III. Aleksius'un damadı Murtzuphlos, V. Aleksius unvanı ile çıkınca, bunu kendilerine meydan okuma olarak gören Haçlılar, şehri ele geçirmeye karar verdiler. İlk saldırı durduruldu ise de bir hafta sonraki saldırıda şehir düştü (13 Nisan 1204). İmparator, Patrik ve öncülük yapacak asillerin firarı dolayısıyla savunulmayan şehir, üç gün boyunca yağmalanıp tahrip edildi. Üçüncü günün sonunda "Şehirler Kraliçesi" İstanbul bir harabeye dönmüştü.

Böylece İstanbul, Bizans hâkimiyetinden çıktı ve Haçlılar İstanbul'da "Latin İmparatorluğu" adı altında elli yedi yıl sürecek (1204-1261) bir devlet kurdular.

Haçlı Zihniyeti Ve İşgal Manzaraları

Haçlılar, İstanbul'u zapt ve işgal etmekle kalmadılar. Her türlü edepsizliği icra ettiler. Bu işgal, yapılan yağma ve yıkımlarla, tarihin en utanç verici sahifelerinden biri olarak kabul edilmiş ve bu yerini hâlâ korumaktadır.

İstanbul'un uğradığı zararın büyüklüğünü, sefere katılan ve olup bitenleri gözleri ile gören Fransız Geoffrey de Villehardian, şöyle özetler: "Dünya yaratıldığından beri, hiçbir şehirde böyle talan olmamıştır." Ve "Fransa krallığının en büyük üç şehrindeki evlerin sayısından daha çok ev yanmıştır."

Aynı olayı inceleyen son dönem "medeniyet tarihçilerinden" Will Durant ise; "zengin İstanbul şehrini öyle bir yağmaya koyulmuşlardı ki Roma bile Vandallar ve Gotlar tarafından, bunun benzerine hiçbir vakit uğratılmamıştır." der.

Hatta IV. Haçlı Seferi'nin tertipçisi Papa III. Innocentius, olup bitenleri öğrendiğinde "Dine,

yaşa, erkeklige, dişilige kulak asmadan Hıristiyan kanı döken Latinlerden, köpeklermiş gibi nefret etmekte Rumlar haklıdır." demekten kendini alamamıştır. (Carım, İstanbul, 1999, s. 98.)

İstanbul'un işgali sırasında günlük tutan Bizanslı tarihçi Niketas ise içerden birisi olarak bu işgali büyük bir kederle şöyle dile getirir:

- "Bu katil adamların cüret ettikleri şeylerin hangisini daha sonra anlatayım? Ah utanç verici şekilde o kutsal ikonların yere atılması! Azizlerin kutsal emanetlerinin, İsa adına acı çeken bu kişilerin kirli yerlere atılması ve İsa'nın kutsal bedenindeki kanının akıtılıp yerlere fırlatılmasını görmek ne acı idi!

Haçlılar, İstanbul'u zapt ve işgal etmekle kalmadılar. Her türlü edepsizliği icra ettiler. Bu işgal, yapılan yağma ve yıkımlarla, tarihin en utanç verici sahifelerinden biri olarak kabul edilmiş ve bu yerini hâlâ korumaktadır.

- Günahkârların büyük kilise (Ayasofya) de yaptıkları asla inanılmaz şeylerdi. Her çeşit değerli madenden yapılmış ateşle tek bir parça haline getirilen ve sayısız rengin birleşmesi ile tek bir renk ve nefis bir duruma dönüştürülen ve olağan üstü güzelliği ile her milletin hayranlığını uyandıran bu eser, parçalara ayrıldı, kırıldı ve serseriler arasında paylaşıldı. Aynı talihsizliğe bütün kutsal kilise hazinesini oluşturan sayısız ve eşsiz güzellikteki eserler de uğradı. Bütün kutsanmış kapları ganimet olarak almayı uygun gördüler. Ayrıca Roma (imparatorluk kilisesi)'nin trabzanlarını ve parmaklıklarını kaplayan gümüşü, şahane sunak ve kapılar ile diğer şeyleri süsleyen altın ve benzeri diğer madenleri almak için tapınağın içine katırları ve eşekleri soktular. Bunların bazıları kaygan, cilalı mermerlerin

üzerinde kayıp düştüler. O zaman onlar kılıçlarını çekip hayvanları öldürdüler. Kutsal yerler sadece hayvan ölüleriyle kirlenmedi, kanlarıyla da lekелendi.

- Dahası günah dolu ahmak bir kadın, Erinislerin (dişi köpeklerin) baş rahibesi, şeytanın hizmetkârı, ifade edilemez büyülerle çirkin muskalar yapan bir kadın, İsa'ya karşı bir fahişe gibi tahtın üzerine oturdu, açık saçık şarkılar söyleyerek fır fır dönüp dans etti. Ayaklarını kaldırdı. Bu işlenen tek günah değildi; buradakine daha fazla, öteki taraftakine daha az denemezdi; her tarafta en çirkin günahlar işlendi. Kötülük ve günah dolu şeyleri hepsi yaptı. Bu çılgınlar kutsal olan her şeye karşı çıktılar. Dindar kadınlara, evlilik çağındaki genç kızlara ve bakireliği seçerek manastırlara girip kendilerini Tanrı'ya adanmış kızlara merhamet etmediler. Her şeyin ötesinde barbarları yalvarmalarla yatıştırıp bize karşı merhametli olmalarını sağlamak çok zor işti. Çünkü onlar son derece serseri ve çılgın adamlardı ve hiçbir şey dinlemeye yanaşmıyorlardı. Her şey onları kızdırdıyordu...

Bu işlenen tek günah değildi; buradakine daha fazla, öteki taraftakine daha az denemezdi; her tarafta en çirkin günahlar işlendi. Kötülük ve günah dolu şeyleri hepsi yaptı. Bu çılgınlar kutsal olan her şeye karşı çıktılar.

- ... Bütün başlar acı içindeydi. Dar sokaklarda acı acı haykırmalar ve ağlamalar vardı, geniş caddelerde ağıtlar duyuluyordu, kiliselerden inlemeler, erkeklerin feryatları, kadınların çığlıkları yükseliyordu...

- ... Uzun hikayeyi kısaltacak olursak, işte böyleydi Batılı orduların İsa'nın seçkin halkına karşı işledikleri korkunç cürüm!

- Hiç insanlık göstermeden herkesten para, mal, ev ve etbise aldılar. Romalılara (İstan-

bullulara) kullanacak hiçbir şey bırakmadılar. İşte bunlar küstah bakışlı, sağ elleri kana susamış, yanakları tıraşlı, küstah ruhlu, alınlığında kibirli çizgiler ile aşağılayıcı burun deliklerine sahip, gözleri her şeyi hor gören, ağızları doymak bilmez, kalbi kin dolu, dudaklarında delici ve akıcı sözlerin dolaştığı adamlardı. Daha da suçlu olanlar ise bilgili, akıllı kişilerdi. (Latin din adamlarını kast ediyor.) Bunlar yeminlerine sadık olduklarını, doğruyu sevip kötülükten nefret ettiklerini, bize Grekler diyerek, daha dindar olduklarını ve İsa'nın emirlerine itaat ettiklerini iddia edenlerdi. Daha da suçlu olanlar omuzlarına haçı koyanlar, defalarca haç üzerine yemin edenlerdi. (Şövalyeleri kast ediyor.) Hıristiyan topraklarından kan dökmeden geçeceklerine, sağa sola sapmayacaklarına, silaha sarılmayacaklarına, sadece Müslümanlara karşı yürüyeceklerine, onların kanları ile kılıçlarını kırmızıya boyayacaklarına yemin etmişlerdi. Ayrıca haçı omuzlarında taşıdıkları sürece evlenmeyecekler, kadınlarla cinsi ilişkiye girmeyeceklerdi. Tanrıya kendilerini adadıklarını ve onun izinde gittiklerini söylemişlerdi. Aslında sahtekârdılar. Kutsal Mezar'ın intikamını almak bahanesiyle İsa'ya karşı açıkça saldırdılar ve çarmıhı sırtlarındaki çarmıhla devirdiler. Altın ve gümüş uğruna hacın üzerinde tepinmeye bile çekinmediler. İncileri avuçlayarak İsa'yı reddettiler."

Niketas tam bu sırada Latinlerin kendi dindeşlerine yaptıklarını, Kudüs'ü 88 yıl aradan sonra 1187 yılında Latinlerden geri aldığıında, Selahaddin Eyyubî'nin halka merhameti ve ılımlı muamelesi ile karşılaştırma yaparak şöyle devam ediyor:

- İsmailoğulları (Müslümanlar) böyle davranmamıştı. Çünkü onlar Sion (Kudüs)'ü fethedince Latinlere merhamet ve iyilikle davranmışlardı. Onlar Latin kadınların peşinde kışnemediler ve İsa'nın mezarını kirletmediler;

adi bir mezarlığa çevirmedi; hayat veren mezarını Hades (Cehennem)'e giden bir yol yapmadılar. Ne yaşamı ölüme, ne de dirilişi felakete döndürdüler... Sadece fidye aldılar ama halkın mallarına sahip çıkmalarını (mal emniyetini) engellemediler. İşte İsa'nın (Hıristiyanlar demek istiyor) düşmanları olan Müslümanlar, Hıristiyan Latinlere böyle davranmışlardı. Kılıç çekmeden, yangın çıkarmadan, aç bırakmadan, dayak atmadan, işkence yapmadan onlara karşı merhametli olmuşlardı. Fakat bu iyi Hıristiyanlar (Latinler), biz din kardeşlerine karşı biraz önce belirttiğim gibi, farklı davrandılar. Biz ki İsa'yı seviyoruz, onlarla aynı dindeniz ve onlara karşı da, suç işlemedik. (Niketas, *Historia*, s. 147-152)."

Sonuç Ve Değerlendirme

Aslında yukarıdaki örnekleri çoğaltmak mümkündür. Gerek o dönem, gerekse son dönem tarihçileri bu hadiseden bahsederken doğulu yazarlar hissettikleri esef ve elemi, batılı yazarlar ise duydukları utancı açıkça ifade etmişlerdir. "Dokuz yüz yıl Hıristiyan dünyasının merkezi olmuş İstanbul, bu yağma sonucu bütün ihtişamını, zenginliğini, sanat eserlerini kaybetti." şeklindeki hükme kimsenin itirazı yoktur. Fakat bu barbarlık münferit bir olay değildir. Haçlılar daha önce Kudüs'ü işgal ettiklerinde aynı rezaletleri icra etmekten çekinmemişlerdir. Yapılan vahşet Müslüman olanlara veya başka dinden olanlara yapıldığında sanki mubahmış gibi davranmak, doğrusu bir zihniyeti ele veriyor. Şiddet, zulüm ve barbarlık kendine döndüğü, kendini de imha eden bir sürece girdiğinde kötü-yanlış sayılıyor. Yoksa "öteki" veya onunla ilintilendirilmiş olana karşı insanlık suçu işlenebilirmiş gibi bir üslup ve tavır takınmak tam da Haçlı Zihniyetini ele veriyor. Bu zihniyet resmî Haçlı Seferleri'nin bitişi ile sona ermemiştir. O devirlerden günümüze nerede kan, gözyaşı, zulüm, yağma varsa adı

her devirde (Haçlı, Frank, Beyaz Adam veya "Medeniyet- Demokrasi getirmek" vb.) değişse bile Batılılar elinde aynı zihniyet farklı tezahürleriyle cereyan etmiştir. Din taassubu, seçilmişlik psikolojisi, açgözlülük ve tahripkârlık Haçlılığın ana karakterini oluşturmaktadır. Bu zihniyetin doğru teşhis edilip isabetli çarelere başvurulması gerekir. İnsanlığa faydalı reçeteler yazmalı, doğru adresler göstermeli ve güzel örnekler sunulmalıdır. İnsanlık içinden çıkmış hayırlı bir topluluğun, iyi-güzel-doğru-faydalı olanı tebliğ ve temsili hususunda insanlık için endişelenen herkese vazife düşmektedir. ■

kaynaklar

- Amin MAALOUF, *Arapların Gözünden Haçlı Seferleri*, Ter. Ali BERKTAY, İstanbul 2006, s. 203-207.
- Fuad CARIM, *Haçlı Seferleri ve Kruvazadlar*, İstanbul 1998, s. 97-99.
- Hasan İbrahim HASAN, *Siyasî- Dinî- Kültürel- Sosyal İslam Tarihi*, Ter. İsmail YİĞİT, C.V., 2. Basım, İstanbul 1988, s.293 vd.
- Hüseyin ALGÜL- Osman ÇETİN, *İslam Tarihi*, İstanbul 1987, C. IV., s. 343-344.
- Işın DEMİRKENT, "İstanbul" Mad. D.İ.B.İ.A. C. XXIII, İstanbul 2001, s. 205-212.
- Işın DEMİRKENT, "Haçlılar" Mad. D.İ.B.İ.A. C. XIV, İstanbul 1996, 525-546.
- Işın DEMİRKENT, *Haçlı Seferleri*, İstanbul 1997, s. 55 vd.
- İbnü'l ESİR, *İslam Tarihi (el-Kamil fit-Tarih)*, Ter. Abdülkerim ÖZAYDIN, İstanbul 1987, C. XII, s. 162 vd.
- Niketas KHONIATES, *Historia*, Ter. Işın DEMİRKENT, İstanbul 2004, s. 146 vd.
- Nuri YAVUZ, *Anadolu Beylikleri Dönemi*, Ankara 2003, s. X vd.
- Steven RUNCIMAN, *Haçlı Seferleri Tarihi*, Ter. Fikret İSILTAN, C. I-II-III, Ankara 1986-1987.
- W. Montgomery WATT, *İslam Avrupa'da*, Ter. Hulusi YAVUZ, İstanbul 1989, s. 99-106, 142-146.